

DAN ZEMLJE 2020 (22. 4.)

Največ, kar lahko storimo zase in za planet

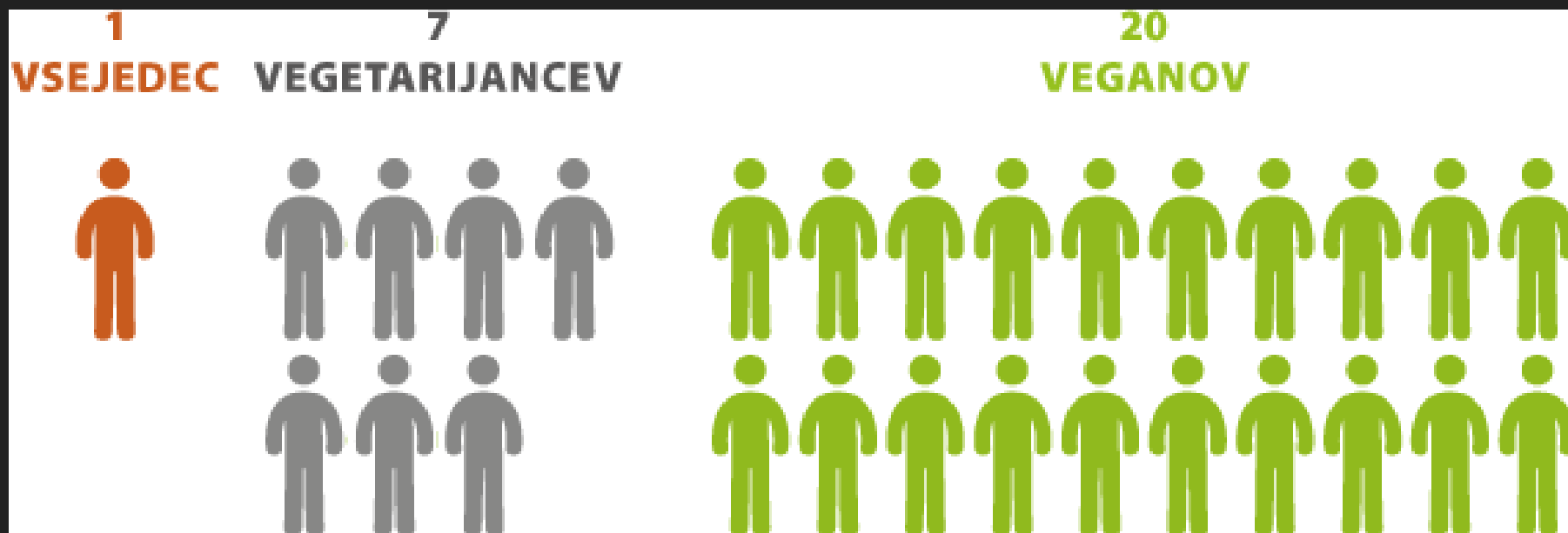
Na kakšen način najučinkoviteje pomagamo Zemlji in svojemu zdravju?

V predstavitvi bomo na kratko pogledali, kako naš način prehranjevanja vpliva na:

- **porabo naravnih virov in naš ogljični (okoljski) odtis** na Zemlji,
- **zakaj se hitro zmanjšujejo površine Amazonskega gozda** (ki so „pljuča“ planeta),
- kako **doseči samooskrbnost** oz. kako si zagotoviti zadosti hrane,
- kaj močno vpliva na **povečevanje toplogrednih plinov in podnebne spremembe**,
- kako ravnamo **z rodovitno zemljo**, ki je osnova za naše preživetje,
- zakaj se zmanjšuje **biotska raznovrstnost in bogastvo oceanov** ter morij,
- kaj je značilno za **ekološko kmetovanje** in
- zakaj se vedno pogosteje pojavljajo **nevarni virusi**, ki grozijo človeštvu.

Kako prehranjevanje ljudi vpliva na naravne vire?

- Z naravnimi viri, potrebnimi za prehrano enega vsejeda, bi lahko nahranili 7 vegetarijancev ali 20 veganov (WHO).

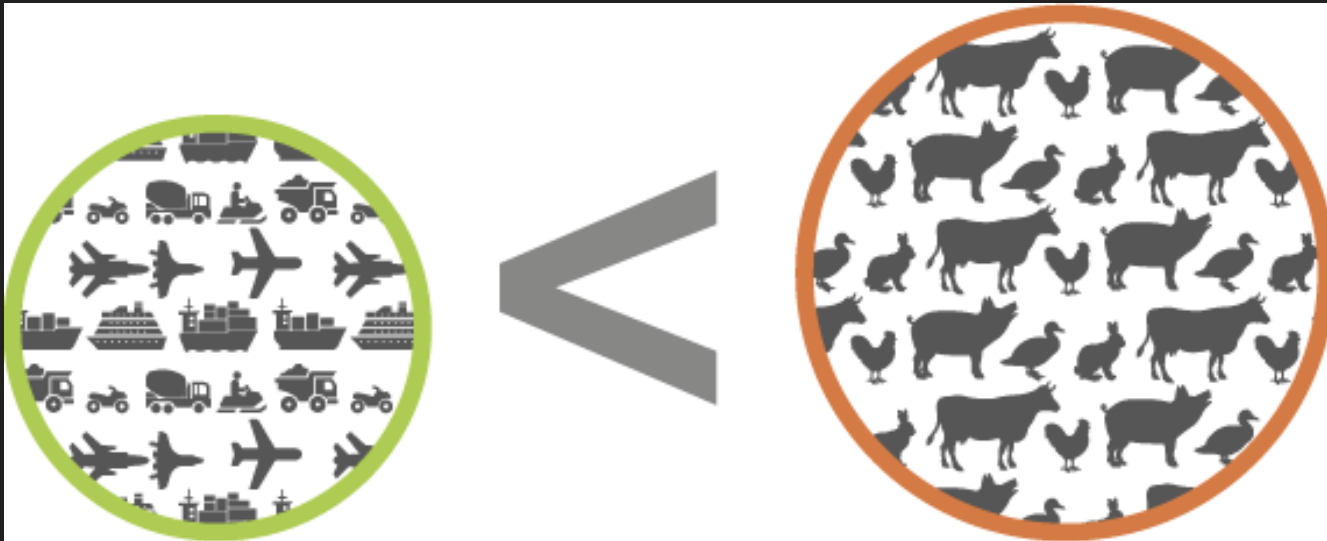
Opomba: Vegani uživajo samo rastlinsko hrano.

Kako prehrana vpliva na porabo vode?

Koliko vode potrebujemo za ... ?	Po drugi strani pa ... !
<ul style="list-style-type: none">• 40 litrov, da vzgojimo solato.• 140 litrov za skodelico kave.• 185 litrov za kilogram paradižnika.• 330 litrov za štruco kruha.• 960 litrov za liter vina.• 1.000 litrov za kilogram jabolk.• 1.100 litrov za liter mleka.• 1.900 litrov za kilogram testenin.• 2.400 litrov za kilogram riža.• 11.000 litrov za ene kavbojke.• 15.000 litrov za kilogram govedine.	<ul style="list-style-type: none">• Vode obupno primanjkuje več kot milijardi ljudi.• 90 % onesnažene vode se vrača v naravo, ne da bi jo očistili.• Onesnažena voda še vedno ubije več kot 4.000 otrok vsak dan! <p><u>Vir: Yann Arthus-Bertranda, ŽEJNI SVET ((La soif du monde), dokumentarni film, 2012).</u></p>

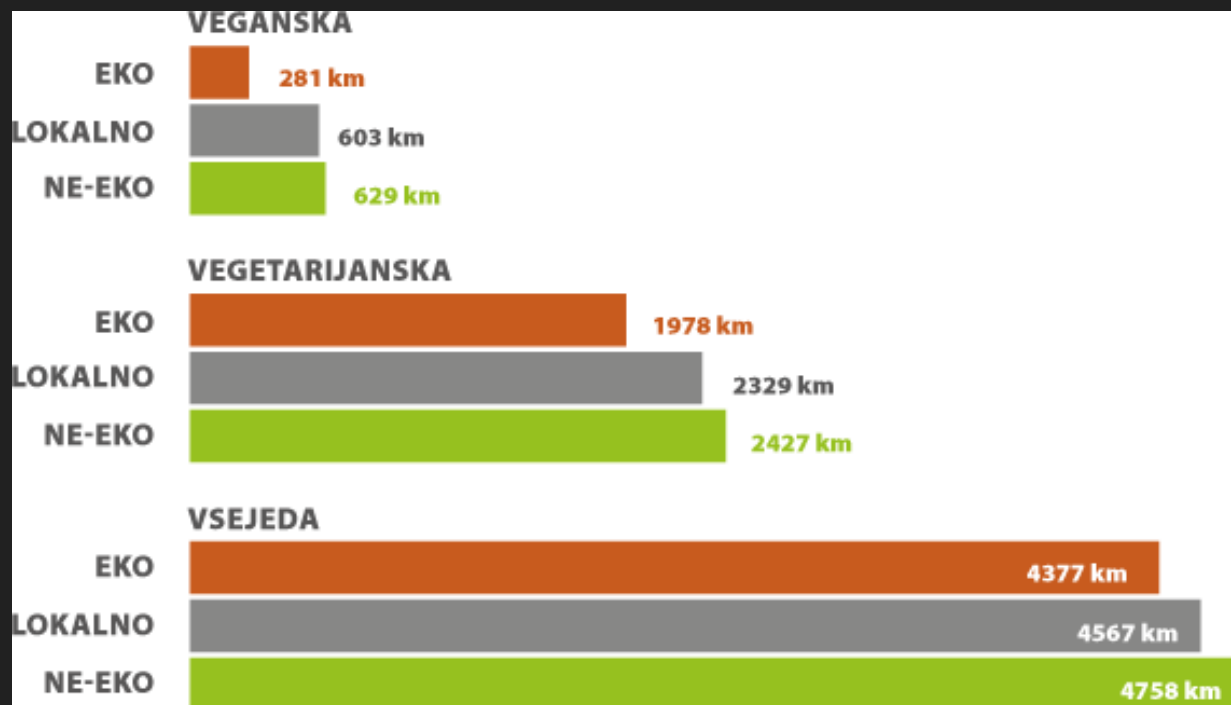
Toplogredni plini in podnebne spremembe

Živinoreja povzroča bistveno več toplogrednih izpustov (ogljikov dioksid, dušikov oksid in metan) kot vsa prometna infrastruktura skupaj (UN).

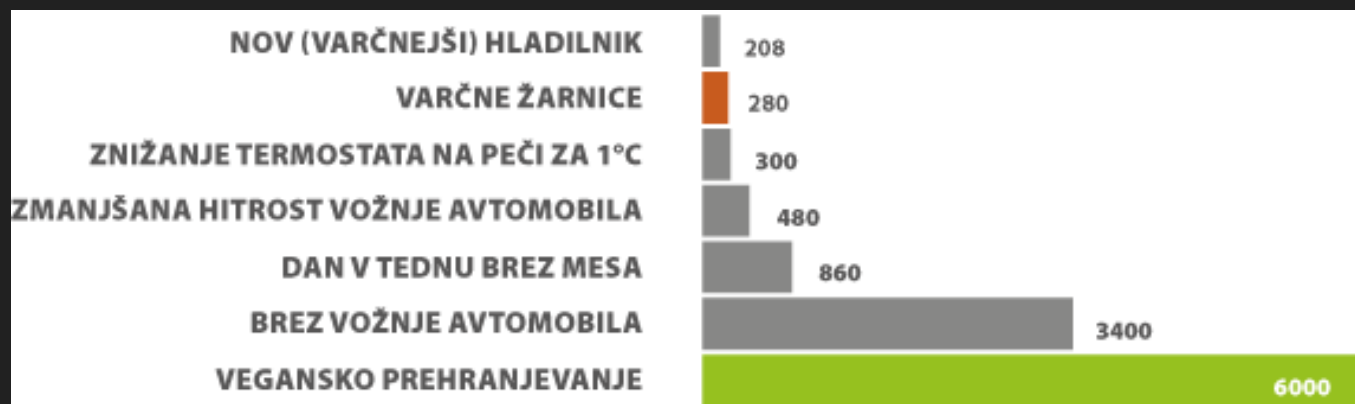
- Toplogredni plini so plini, ki povzročajo **učinek tople grede**.
- Ti plini v ozračju **zadržujejo toploto**, ki bi sicer ušla v vesolje. Zato se Zemlja segreva, kar povzroča **spreminjanje podnebja na vsem planetu**.

Kolikšen je naš ogljični (okoljski) odtis?

- Ogljični odtis je seštevek vseh izpustov toplogrednih plinov, ki jih neposredno ali posredno povzročajo človek, organizacija, dogodek ali proizvod. Vir: [Umanotera](#).
- Ogljični odtis različnih načinov prehranjevanja enega človeka v enem letu na skici je predstavljen enakovredno dolžini vožnje z avtomobilom (Foodwatch)

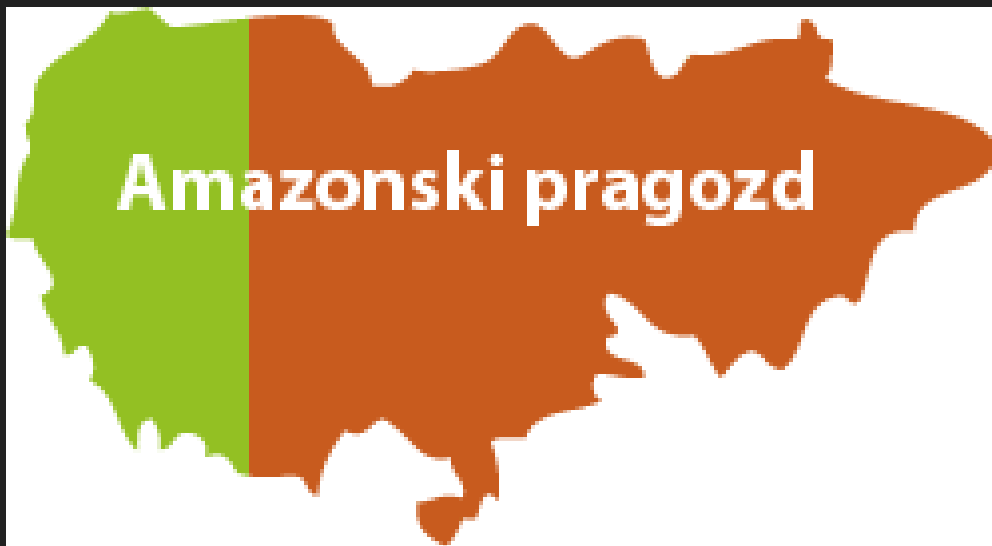
Kako zmanjšati svoj ogljični odtis?

Skica: **Primerjava možnosti zmanjševanja izpustov v povprečni 4-članski družini**, preračunana na kg izpusta toplogrednih plinov letno (Climatic Change, julij 2009). Rastlinsko ali vegansko prehranjevanje je daleč najboljša možnost.

- Največjo težavo strokovnjaki vidijo v industrijski proizvodnji mesa in mlečnih izdelkov, ki imajo daleč največji ogljični odtis. Vir: [Delo](#).
- „V prihodnje bomo morali, če bomo želeli nahraniti celotno človeštvo, ohraniti svoje zdravje in poskrbeti za okolje, preprosto spremeniti svoje navade. **Večji del naše prehrane mora znova postati rastlinski**, se strinjajo številni strokovnjaki.“ Vir: [Delo](#).

Zakaj se hitro zmanjšuje Amazonski gozd?

Opomba: Amazonski gozd so „pljuča planeta“ in dom številnih ljudstev, živali in rastlin.

- **70 % amazonskega pragozda izsekajo zaradi živinoreje** (za pašniki in za krmo - soja in žito za živino) (UN).
- **„Pljuča sveta proizvajajo 20 % vsega kisika na Zemlji, obenem pa pomagajo regulirati podnebje celotnega planeta.“** Vir: Siol1.net
- Več: [RTV SLO](http://RTV.SLO)

Cilj je, da postanemo samooskrbni – da pridelamo zadosti hrane zase.

- Ker živinoreja potrebuje veliko površin, samooskrba v Evropi ni mogoča (Foodwatch).
- „Levji delež pridelane hrane postane **krma za živino, namesto hrana za ljudi**. Poleg tega je poraba pitne vode v živinoreji gigantska, prav tako elektrike in zemljišč.“ Vir: Delo.
- „**Dokler se bo na najbolj rodovitnih ravninah pridelovala krma za živino, visoke stopnje samooskrbe v Sloveniji ne bomo dosegli,**“ opozarjajo v slovenski fundaciji za trajnostni razvoj Umanotera.

Evropa bi lahko postala samooskrbna le, če bi drastično zmanjšala živinorejo (Foodwatch).

Slovenija je preveč mesojeda.

„Slovenci pridelamo manj kot 40 % sadja in zelenjave. **Posebej nizka je samooskrba z ekološko pridelanimi živili.**“ Vir: 24ur.com

- **2 milijona Slovencev** letno pobije kar **35 milijonov kopenskih živali** in še veliko več morskih (SURS).
- "Največ, kar lahko storite za okolje, je, da postanete vegan. Ne potrebujete mesa, **z vegansko oz. rastlinsko prehrano** dobite vsa potrebna hranila." (Marko Čenčur in mag. Miloš Židanik) Vir: 24ur.com
- „Mednarodna agencija za raziskavo raka (IARC), ki deluje pod okriljem Svetovne zdravstvene organizacije, je ... objavila znanstveno monografijo ... V njej rdeče meso razvršča v kategorijo verjetno rakotvornih snovi za ljudi, mesne izdelke pa v najvišjo kategorijo rakotvornih snovi za človeka.« (Matej Gregorič, **Nacionalni inštitut za javno zdravje**) Vir: Natureta.

Živalski odpadki onesnažujejo okolje.

V razvitem svetu nastane 130-krat več živalskih kot človeških odpadkov (USGAO).

- „Velika grožnja okolju je tudi toksičnost (strupenost) živalskih fekalij (odpadkov, zlasti od iztrebkov), ki se izlivajo v reke in morja, kar je dodatni razlog za odmiranje življenja v rekah in oceanih.“ Vir: [Delo](#).
- Gnojenje z jedko gnojevko poškoduje ali **uničuje drobne organizme v tleh**. Zaradi antibiotikov in ostankov zdravil, ki jih pogosto vsebuje, ter z nevarnimi bakterijami **zastruplja prst in podtalnico**. Vir: [Tla, na katerih živimo](#)

Onesnaževanje pitne vode ...

- Živinoreja je eden največjih onesnaževalcev pitne vode (pridelava hrane za živali, odpadki, gnojevka) (UN).

Velike količine odpadkov ...

- Kmetija s 1700 kravami mlekaricami pridelava toliko odpadkov, kot vsi prebivalci Ljubljane (EPA).

Za preživetje potrebujemo rodovitno zemljo.

- Tretjina kopnega se je spremenila v puščavo, glavni razlog za to pa je živinoreja (UN).
- Zaradi degradacije tal se bo do leta 2050 moralo preseliti vsaj **50 milijonov ljudi**, ...
Vir: [Delo in dom](#).

Degradacija oz. razvrednotenje okolja ...

Živinoreja je eden največjih razlogov za degradacijo zemlje (UN).

- **Degradacija**, ki jo povzročajo kmetijstvo, rudarstvo, onesnaževanje in širjenje mest, je že doslej poslabšala življenjske pogoje za približno 3,2 milijarde ljudi, kar je **40 % svetovnega prebivalstva**, po poročanju francoske tiskovne agencije AFP kaže prva celovita ocena zdravja tal. Vir: [Delo in dom](#).

Za naravo je značilna biotska raznovrstnost.

- 30 odstotkov vsega kopnega dela planeta zasedata živinoreja in pridelava hrane zanjo (UN).
- Od 18. stoletja je na Zemlji **izginilo 6 milijonov km² gozdov**, tj. za ozemlje, večje od Evrope (EEA, 1995: 9). Vir: [GOV.SI](#)
- Američana Kip Andersen in Keegan Kuhn sta predstavila **dokumentarni film Cowspiracy**, ki dodatno pojasni že tako slabe napovedi glede okoljskih katastrof, ki se napovedujejo Zemlji. Vir: [Delo](#).

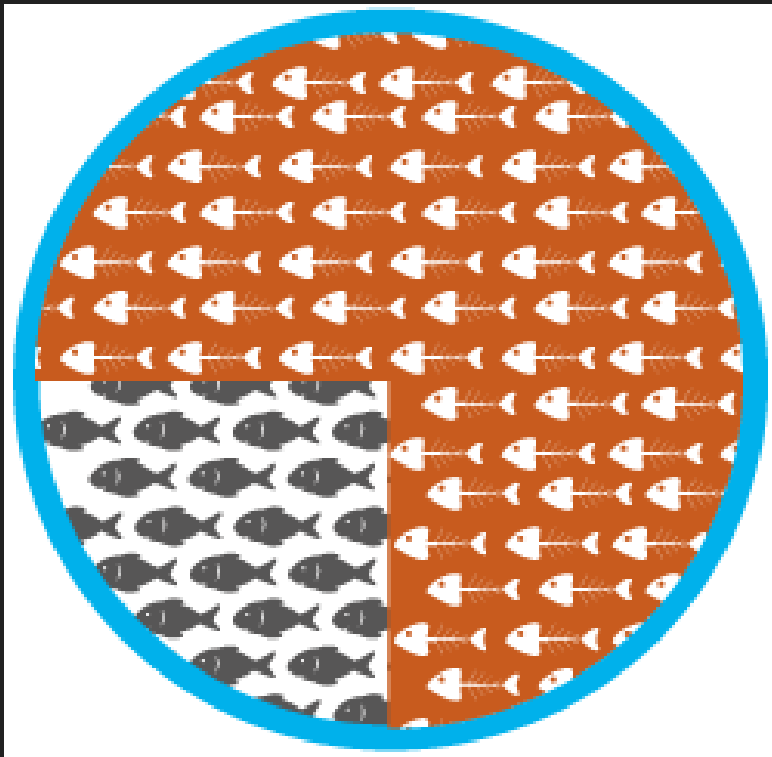
Človekovo preživetje je popolnoma odvisno od delovanja bioloških ekosistemov.

Živinoreja je glavni vzrok za uničevanje živalskih vrst (uničevanje ekosistemov) (UN).

- Čeprav je to temelj našega življenja na Zemlji, se pomembnosti in kompleksnosti tega vidika premalo zavedamo.
- V zadnjih 45 letih je rastlinski pokrov osiromašen na 17 % Zemljine kopne površine, kar je **posledica čezmerne paše, sekanja gozdov, čezmernega izkoriščanja naravnih virov in neprimerne kmetijske in industrijske prakse**. V Evropi je delež degradiranega vegetacijskega pokrova dosegel okoli 23 % v istem obdobju (EEA, 1995: 9). Vir: GOV.SI

Oceani so vse bolj izropani.

- Tri četrtine svetovnih ribolovnih območij je izrabljenih (UN, FAO).
- Število rib v oceanih se je v zadnjih 45 letih zmanjšalo za polovico. Vir: [Dnevnik](#).

Ribolov pustoši morja in oceane.

- Tri četrte svetovnih ribolovnih območij je izrabljenih (UN, FAO).
- Uživanje morskih živali in posledično ribolov je največja grožnja morskim ekosistemom v Mediteranu in Jadranu (Plos One).

Rešitev je v ekološki pridelavi rastlinske hrane.

Ekološko kmetijstvo je velik izziv, a je ljudem in naravi bolj prijazno. Vir: [Ekodežela](#).

- Za pridobivanje rastlinske hrane je izredno pomembno **kolobarjenje** in ohranjanje ali celo povečevanje rodovitnosti tal.
- **Rodovitnost zemlje** ohranjajo organska gnojila (kompost, hlevski gnoj) in naravna rudninska gnojila (kamena moka), **rastline se varujejo s kolobarjenjem, primerno obdelavo tal in izborom odpornejših sort.**
- Prepoveduje uporabo gensko spremenjenih organizmov. Vir: [ZDEKS](#)

Zakaj ekološka živinoreja ni rešitev?

- Izbira ekološko pridelanega mesa ne vpliva pozitivno na okolje. **Narava ne bi zdržala prehoda trga Evropske unije na "ekološko" meso (Foodwatch).**
- **Ekološka živinoreja:** „Pri reji živine je pomembno, da število živali ni večje kot dovoljuje površina kmetije; to pomeni največ **dve glavi živine na hektar**, saj je kmet povsem odvisen od lastne pridelave krme. Živalim je treba zagotoviti gibanje na pašnikih vsaj 180 dni na leto.“
Vir: [ZDEKS](#).

Ekološka živinoreja prepoveduje krmljenje živali s krmo živalskega izvora, uporabo hormonov, antibiotikov in zdravil proti stresu pred zakolom. Vir: [ZDEKS](#).

Vegani uživajo samo rastlinsko hrano. Ampak zakaj?

Kokoši nesnice bi se razveselile naše "karantene" oziroma „samoosamitve“, saj imajo za svoje življenje zelo malo prostora.

- Zaradi: - živali, - okolja in - zdravja.
- „Ljudje ne želijo gledati trpljenja živali, četudi gre za proizvodnjo njihove hrane. **V osnovi imamo ljudje živali radi in smo sočutni.** A zrezek ne pride na krožnik na nek pravljichen način, zato se tu pojavi kognitivna disonanca (spoznavna neskladnost). Gre za **psihološki stres, kadar se naše vrednote in dejanja ne ujemajo.**“ (Maja Hrovat, SVD) Vir: [Natureta.](#)

Ekološka rastlinska prehrana je najboljša izbira za zdravje ljudi in okolja.

Danes je v trgovinah že veliko mesa, mesnih izdelkov, sira in mleka, ki so rastlinskega izvora.

Stališče znanosti o rastlinski prehrani je, da:

- **rastlinska prehrana zmanjšuje možnosti za nastanek številnih kroničnih bolezni** (sladkorne bolezni, srčno-žilnih bolezni, debelosti, raka ...) in
- **je primerna za ljudi v vseh življenjskih obdobjih**, tudi za dojenčke, otroke, najstnike, nosečnice, doječe matere in športnike (a mora biti smiselno načrtovana).

To s številnimi neodvisnimi raziskavami dokazujejo ugledne mednarodne prehranske organizacije.

Zakaj se občasno pojavljajo nevarni virusi?

Jane Goodall je britanska primatologinja, etologinja in antropologinja, ki od leta 1965 raziskuje vedenje šimpanzov v porečju reke Gombe v Tanzaniji.

- **O virusu HIV:** »Virus naj bi izviral iz šimpanzov, ki pa so ga verjetno dobili od kakšne druge živali. To je sprožilo nastanek številnih laboratorijev v ZDA. Takrat so iz divjine polovili ogromno šimpanzov, ponavadi tako, da so mladičem ubili mamo. Zame je bil to velik šok. Po vseh letih v zavetiščih niso nikoli več videli narave. 18 mesecev so jih preiskovali in testirali, da bi ugotovili kaj, kar bi omogočilo razvoj zdravila. In po 18 mesecih niso ugotovili prav nič. To me je res razjezilo! **Danes so gozdovi še bolj uničeni, zato so živali še bolj v stiku med seboj in z ljudmi in nevarnost epidemij je vse večja.** Tokratna je bila napovedana pred mnogo leti, a se ljudje za to niso zmenili. Se spomnite **epidemije SARS-a, ki je izbruhnila prav zaradi zaužitja mesa divje živali na kitajski tržnici?** Zdaj so sicer tržnice zaprte, a ko jih spet odprejo ... Ljudje so dobili virus HIV, ker so jedli meso šimpanzov.« *Več v intervjuju: Vikend, 18. do 24. aprila 2020, str. 6-7.*

Izjava Jane Goodall ob izbruhu Koronavirusa

Krizo Covid-19 je povzročilo neupoštevanje narave. (Jane Goodall. Vir: [France 24](#))

- „Moje srce je z vsemi, ki so bolni zaradi Koronavirusa, in z vsemi, ki so izgubili svoje najdražje. Samo upam in molim, da se bo ta nočna mora čim prej končala. Prav tako upam, da se bo končala nočna mora za vse živali, ki so ujele za hrano in bivajo v strašnih razmerah. Samo zato, ker nekateri ljudje verjamejo, da posamezni deli živali lahko pripomorejo k ozdravitvi ljudi ali jih naredijo močne in možate.
- Toda vse živali, medvedi, luskavci, netopirji, nosorogi itd., imajo čustva, tako kot mi, trpijo zaradi bolečine, čutijo strah, osamljenost in obup. **Po vsem svetu smo uničili okolje, kjer živali živijo**, da smo dobili material za naše domove, mesta in da smo si naredili naše življenje udobnejše. Rezultat tega je **podnebna kriza. Veliko vrst živali in rastlin je že izumrlo**. Naš bližnji stik z divjimi živalmi na tržnicah ali izkoriščenih za zabavo je povzročil grozo in strah novih virusov. **Virusov, ki drugače neškodljivo obstajajo v živalih, a mutirajo v nove oblike in nas okužijo z novimi boleznimi, kot so Ebola, SARS, MERS in sedaj Koronavirus.**
- Imamo neverjetne možgane, sposobni smo ljubezni in sočutja drug do drugega, **pokažimo to tudi do živali, ki so z nami na tem planetu. Naj vsi skupaj živimo v miru in harmoniji!**“ Povezava: [YouTube](#)

Literatura in več ...

Če vir ni naveden, je povzeto po: [SVD](#)

Več informacij:

- Vpliv prehrane [na ljudi in živali](#)
- Tla, na katerih živimo: [zloženka](#) in [video](#).
- ...

Priporočamo ogled dokumentarnih filmov:

- TV SLO1 – [Rešeni pred izumrtjem](#) (21. 4., 21.10)
- NAT. GEO. – [Jane Goodall: Upanje](#) (22. 4., 21.00)
- POP TV – [Greta Thunberg](#) (22. 4., 22.30)
- YouTube – [Zemljani](#)

Pripravila: Vilma Vrtačnik Merčun